

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2025.02.024>
УДК 346

Володимир УСТИМЕНКО, чл.-кор. НАН України, чл.-кор. НАПрН України,
д-р юрид. наук, проф., Заслужений юрист України, директор
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова Національної академії наук України», м. Київ, Україна
ID orcid.org/0000-0002-1094-422X

Богдан ДЕРЕВ'ЯНКО, д-р юрид. наук, проф., провідний науковий співробітник
відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова Національної академії наук України», м. Київ, Україна
ID orcid.org/0000-0001-7408-8285

СПРЯМОВАНІСТЬ НОРМОПРОЄКТУВАННЯ НА ІМПЛЕМЕНТАЦІЮ КЕРІВНИХ ПРИНЦИПІВ ООН ЩОДО БІЗНЕСУ І ПРАВ ЛЮДИНИ: САМОАНАЛІЗ ЗА ЧЕКЛІСТОМ ДАНСЬКОГО ІНСТИТУТУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Ключові слова: нормопроєктування, Європейський Союз, Організація економічного співробітництва та розвитку, Керівні принципи ООН щодо бізнесу і прав людини, Данський інститут з прав людини, законодавство, громадянське суспільство, міжнародний договір, декларація, конвенція, директива.

Вступу до Європейського Союзу, Організації економічного співробітництва та розвитку й інших міжнародних організацій передують сумлінне дотримання державою Керівних принципів ООН щодо бізнесу і прав людини. Данський інститут з прав людини розробив чекліст із п'яти питань для самоаналізу держав щодо вступу до впливових економіко-політичних організацій. Проаналізовано стан дотримання економічних та інших прав людини у правовій системі України більшістю центральних і місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, суб'єктів бізнесу та зроблено висновок, що можна позитивно відповісти на усі ці п'ять питань.

Вступ. Сучасна ситуація у світі, де Україна знаходиться в епіцентрі негативних подій, зумовлює нагальну необхідність кожної держави прагнути до вступу у впливові політичні, економічні, військові, культурні та інші міжнародні й міждержавні організації. У межах євразійського континенту найповажнішою політико-економічною організацією є Європейський Союз (ЄС). Спочатку він був утворений для реалізації винятково вузьких економічних інтересів під назвою «Європейське співтовариство вугілля і сталі» («Європейське об'єднання вугілля і сталі», «Європейська спільнота з вугілля та сталі»; англ. *European Coal and Steel Community*), потім трансформований для реалізації ширших економічних інтересів під назвою «Європейський економічний союз» і, нарешті, реформований у політико-економічну унію з сучасною назвою. Тобто ядром ЄС була і залишається економічна складова. Станом на початок 2025 р. до складу ЄС входять 27 держав-членів, а ще

Цитування: Устименко В., Дерев'янко Б. Спрямованість нормопроєктування на імплементацію керівних принципів ООН щодо бізнесу і прав людини: самоаналіз за чеклістом данського інституту з прав людини. *Економіка та право*. 2025. № 2. С. 24—33. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2025.02.024>

декілька проходять випробування на підтвердження відповідності для вступу до нього, серед яких і Україна. 23 червня 2022 р. Європейська рада надала Україні статус кандидата на вступ до ЄС. Однак від отримання статусу до реального вступу потрібно пройти тривалий шлях із виконанням завдань у політичній, економічній, адміністративній, судовій, правоохоронній та інших сферах функціонування суспільства. Першочерговим способом реалізації значної частини завдань є нормопроєктування, що полягає у розробленні ефективних норм законодавчих і підзаконних актів, їх обговоренні й уточненні. Наступним етапом за нормопроєктуванням є належне виконання правових норм, ефективність якого напряму залежить від якості проведеного нормопроєктування. Обидва етапи мають велике значення вже сьогодні та не менше значення матимуть після набуття Україною повноцінного членства в ЄС.

Українське нормопроєктування має спиратися на досвід європейських та інших провідних демократичних держав світу щодо забезпечення прав людини та свободи діяльності суб'єктів бізнесу. Нове українське законодавство має надавати вітчизняним та іноземним учасникам різних відносин у державі не менше прав і свобод, ніж це визначено різноманітними міжнародними договорами, протоколами, регламентами, деклараціями, конвенціями та іншими нормативними актами. Крім того, органи і посадові особи міжнародних організацій, а саме органів ЄС, під час визначення ступеня готовності держави-кандидата на вступ до ЄС порівнюють норми міжнародних актів, зокрема актів власне ЄС, із національними актами держави-кандидата. Важливим для такої держави є проведення самоаналізу і визначення слабких місць у власному законодавстві. Такий самоаналіз має визначити напрями нормопроєктування законодавства щодо діяльності у сферах економіки з урахуванням міжнародного та іноземного позитивного досвіду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика нормопроєктування в умовах руху до стандартів захисту прав людини і бізнесу, затверджених органами ООН та інших міжнародних організацій, а також власне керівними органами ЄС та їх окремими державами-членами, не зовсім нова. Українські юристи, економісти, управлінці та представники інших галузей науки намагалися виявляти і пропонувати нап-

рями імплементації прогресивних норм міжнародних конвенцій, Керівних принципів ООН з питань бізнесу і прав людини, Принципів Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), директив і регламентів ЄС тощо. Зокрема, це Г. Горіна [1], Л. Дорошенко [2], А. Захарченко [3], П. Коломієць [4], О. Кучинська [5, 6], В. Пашков [7], М. Плотнікова [8, 9], Т. Попович [10, 11], В. Теремецький [12, 13], В. Устименко [14, 15] та ін. Проте, незважаючи на велику кількість досліджень аспектів євроінтеграції України, для уможливлення вступу до ЄС роботи юристам залишається багато. Насамперед важливим є проведення досліджень із самооцінювання передумов державою — кандидатом для вступу до ЄС.

Метою статті є оцінення стану готовності України до інтеграції у міжнародні союзи демократичних держав із визначенням перспектив продовження її нормопроєктування.

Результати дослідження. Для проведення ефективного нормопроєктування, спрямованого на імплементацію до українського законодавства провідних норм із міжнародних актів і національних актів окремих демократичних країн, потрібне визначення відповідності чинного законодавства та дій держави, її органів, посадових осіб, громадян і громадянського суспільства щодо забезпечення прав і свобод людини. Такий аналіз має проводити сама держава — претендент на вступ до авторитетних міжнародних організацій. Для цього вона може використовувати різноманітні опитувальники, тести або чеклісти, запропоновані різними міжнародними офіційними або громадськими організаціями. Авторитетним у дослідженні різноманітних за правовою природою аспектів захисту, зокрема особистісних (первинних), політичних, економічних, трудових тощо прав людини, є Данський інститут з прав людини. Він розробив та вже апробував своєрідний чекліст із проведення базового національного оцінювання з імплементації положень Керівних принципів ООН щодо бізнесу і прав людини (31 принцип) у державні політики [16]. Керівні принципи ООН щодо бізнесу і прав людини затверджені 16 червня 2011 р. Резолюцією Ради ООН з прав людини № 17/4 про Керівні принципи ООН з питань бізнесу і прав людини [17]. Без реалізації державою цих принципів складно розраховувати на вступ до будь-яких міжнародних інституцій, що спираються на еко-

номічні відносини. Як зазначено вище, спочатку ЄС був утворений саме для реалізації економічних інтересів держав-членів, а лише потім реформований у політико-економічну організацію. Тому для ЄС дотримання державами-членами та державами-кандидатами на приєднання економічних прав та інтересів різноманітних суб'єктів бізнесу, рівно як і гарантування суб'єктами бізнесу дотримання прав людини під час своєї діяльності, вкрай важливе.

Чекліст Данського інституту з прав людини містить лише п'ять питань до держав, проте достатньо ґрунтовних і критично важливих [16].

1. Чи підписала та ратифікувала держава відповідні міжнародні та регіональні правові документи з прав людини та певні відповідні протоколи?

Зазначимо, що 1945 р. під час утворення ООН, крім держави СРСР, окремо виступали Українська Радянська Соціалістична Республіка (УРСР) та Білоруська Радянська Соціалістична Республіка (БРСР), очевидно, як такі, що більше за інші республіки постраждали у Другій світовій війні. Відповідно, 10 грудня 1948 р. УРСР брала участь в ухваленні Загальної декларації прав людини [18]. Указом Президії Верховної Ради УРСР від 19 жовтня 1973 р. було ратифіковано Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права [19] та Міжнародний пакт про громадянські й політичні права від 16 грудня 1966 р. [20]. Положення Загальної декларації прав людини ООН і двох названих пактів відобразилися у нормах Конституції України та багатьох нормативних актів. Їх загалом дотримуються громадяни та суб'єкти бізнесу.

На сучасному етапі економічного і правового розвитку світу важливе значення мають Керівні принципи ОЕСР:

- керівні принципи ОЕСР-ФАО для відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції [21];
- відповідальне ведення бізнесу для інституційних інвесторів [22];
- керівні принципи ОЕСР щодо комплексної перевірки конструктивної взаємодії із зацікавленими сторонами у видобувному секторі [23];
- настанова ОЕСР стосовно процедур належної перевірки у практиці відповідального ведення бізнесу [24];
- методичні рекомендації ОЕСР із забезпечення заходів належної обачності для відпові-

дального управління ланцюгами постачання в галузі швейної та взуттєвої промисловості [25].

Наведені групи принципів, визначені за галузевою або професійною спеціалізацією, є важливими та, очевидно, не останніми. Українські суб'єкти бізнесу у відповідних галузях і сферах економіки загалом дотримуються спеціалізованих принципів, розроблених саме для суб'єктів їх бізнесу, тобто для них.

Ще 1997 р. між Україною в особі Кабінету Міністрів України (КМУ) та ОЕСР було укладено угоду щодо привілеїв, імунітетів та пільг, наданих Організації, яку ратифікувала Верховна Рада України [26]. Активні дії щодо набуття повноцінного членства в ОЕСР відновилися лише через 20 років. На сьогодні Україна намагається популяризувати Керівні принципи ОЕСР серед власних суб'єктів бізнесу і стати членом цієї міждержавної міждержавної організації. Так, 15 березня 2017 р. підписано угоду між КМУ й ОЕСР щодо приєднання до Декларації про міжнародні інвестиції та багатонаціональні підприємства відповідних Рекомендацій і процедурних Рішень Ради ОЕСР [27]. 2018 року створено Міжвідомчу робочу групу з питань забезпечення функціонування Національного контактного пункту [28]. Він працює доволі успішно, проте обмежений у персоналі, фінансовому й матеріальному забезпеченні. 29 грудня 2020 р. Україна та 12 лютого 2021 р. ОЕСР відновили дію Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України і ОЕСР щодо поглиблення співробітництва [29]. 5 липня 2022 р. Прем'єр-міністр України від імені уряду і держави підписав і подав заявку на вступ до ОЕСР. Слід нагадати, що це був перший рік повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну, тобто найтяжчий період повномасштабної війни. Уже 4 жовтня 2022 р. Рада ОЕСР визнала Україну потенційним членом ОЕСР. Відтоді почався моніторинг України на відповідність її економіки, політики, суспільства, законодавства, а також іншим вимогам Організації. Під час перевірок Україна має отримати схвалення від 20 різних комітетів. 12 грудня 2022 р. підписано чергову угоду між КМУ та ОЕСР [30]. 31 березня 2023 р. у Києві розпочав роботу Офіс ОЕСР. 7 червня 2023 р. Україна та ОЕСР підписали угоду про партнерство, яка започаткувала чотирирічну програму підтримки реформ і відбудови. Тісна співпраця України з різноманітними галузевими, секто-

ральними, тематичними комітетами, групами, форумами, центрами, мережами посадовців тощо дасть можливість підвищити кількість та якість інвестицій, а також удосконалити внутрішнє нормопроєктування щодо ухвалення нормативно-правових актів, які сприятимуть вступу не лише до ОЕСР, а й до ЄС.

Із міжнародних актів, значущих з погляду формування нормативної бази, мінімально необхідної для інтеграції до впливових міжнародних організацій, вирізняються акти Міжнародної організації праці (МОП), оскільки трудові відносини є важливими і поширеними у сфері економіки. Важливою є Декларація МОП основних принципів та прав у світі праці, ухвалена 18 червня 1998 р. [31], положення якої виконуються в Україні.

Крім актів міжнародного законодавства, із поширенням дії на весь світ вагоме значення під час нормопроєктування в Україні мають акти європейського законодавства, які забезпечують як захист економічних інтересів суб'єктів господарювання, так і дотримання останніми особистісних, трудових, екологічних, економічних та інших прав людини. З таких актів можна навести Директиву ЄС про належну обачність з корпоративної сталості від 13 червня 2024 р. [32]. Норми актів, які ухвалюються у ЄС Парламентом і Радою Європи, є обов'язковими до виконання усіма державами — членами ЄС. Україна допоки є лише кандидатом на вступ до ЄС. Це означає, що хоча виконання актів ЄС сьогодні не є обов'язковим для України, проте краще їх враховувати уже зараз із тим, щоб, по-перше, було легше набути повноправного членства у ЄС, по-друге, щоб після набуття членства не довелося надшвидкими темпами змінювати власне законодавство. Нині це робиться поступово.

Отже, основним для нашої держави у першому критерії чекліста Данського інституту з прав людини є відповідь на питання: «Чи підписала Україна Керівні принципи ООН з питань бізнесу і прав людини (UNGP)?». Відповіддю є, що підписання перебуває у процесі, оскільки на початку 2019 р. Україна розпочала процес їх імплементації.

2. Чи зробила держава офіційну заяву про підтримку Керівних принципів?

Держава ухвалила Національну стратегію у сфері прав людини, затверджену Указом Президента України від 24 березня 2021 р., в якій

окремим параграфом 16 визначено забезпечення дотримання прав людини у процесі ведення господарської діяльності [33]. Серед завдань, поставлених у цьому параграфі, є імплементація Керівних принципів ООН з питань бізнесу і прав людини, посилення спроможності органів державної влади і органів місцевого самоврядування щодо впровадження в Україні Керівних принципів ООН, підвищення обізнаності суб'єктів господарювання та їхніх об'єднань, професійних спілок, інших інститутів громадянського суспільства щодо Керівних принципів ООН [33]. Отже, можна вважати, що держава зробила офіційну заяву в нормативному акті, затверджену Президентом.

3. Чи поширила держава інформацію про Керівні принципи ООН через публічні джерела медіа, внутрішні керівні документи або інші матеріали?

Матеріали викладено на сайтах багатьох центральних органів виконавчої влади, зокрема міністерств, та місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування. Наведемо лише посилання на офіційний сайт омбудсмена України: <https://ombudsman.gov.ua/uk/publikaciya-na-temu-kerivni-principi-oop-z-pitan-biznesu-i-prav-lyudini>, оскільки саме посада омбудсмена прямо передбачає своїм завданням захист прав та інтересів людини.

Крім сайтів державних і місцевих органів виконавчої влади чи самоврядування, інформацію про Керівні принципи ООН з питань бізнесу і прав людини викладено на сайтах багатьох закладів освіти, науково-дослідних установ, громадських організацій. Так, їх популяризовано на сайтах Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, ДУ «ІЕПД імені В.К. Макутова НАН України», Міністерства закордонних справ Данії, ГО «Центр “Соціальна дія”» тощо.

4. Чи вжила держава заходів для навчання зацікавлених сторін та бізнесу знанням та поінформувала про Керівні принципи ООН, наприклад, на семінарах, конференціях чи інших заходах?

Проблематика імплементації, виконання і популяризації Керівних принципів ООН відображена у наукових дослідженнях українських юристів та економістів. Ці питання дедалі частіше обговорюються на спеціалізованих наукових конференціях і круглих столах. Можна навести приклад конференції від 29 березня 2023 р.

на тему «Реалізація Керівних принципів ООН з бізнесу та прав людини для стійкого відновлення в умовах війни» (<https://www.undp.org/uk/ukraine/press-releases/realizatsiya-kerivnykh-pryntsypiv-oon-z-biznesu-ta-prav-lyudyny-dlya-stiykoho-vidnovlennya-v-umovakh-viyny>).

Зазначимо, що протягом попередніх років за участі Програми розвитку ООН в Україні, ГО «Бізнес. Права людини», ГО «Центр “Соціальна дія”», ДУ «ІЕПД імені В.К. Мамутова НАН України», Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, уряду Японії, Міністерства закордонних справ Данії видано електронні й паперові матеріали, що роз'яснюють правила застосування Керівних принципів ООН з питань бізнесу і прав людини, а також проводяться навчання для посадових осіб центральних органів виконавчої влади (в основному міністерств і комітетів), посадових осіб місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, представників закладів вищої освіти та наукових установ.

5. Чи взяла держава до уваги та ухвалила рекомендації від Ради ООН з прав людини, які стосуються запобігання негативному впливу на права людини?

Це найскладніше питання, відповідь на яке більшою чи меншою мірою буде суб'єктивною. 2019 року Програмою розвитку ООН було проведено Національне оцінювання базових показників у сфері бізнесу та прав людини в Україні. За його результатами встановлено нагальну потребу в комплексному аналізі та документуванні викликів, бар'єрів і потреб, а також можливостей у сфері бізнесу та прав людини як з боку органів влади, так і самих носіїв прав. За підсумками перевірки державою було вжито певних заходів. Можливо, цього виявилось недостатньо. Такий висновок випливає із того, що 2021 р. під час перевірки Програмою розвитку ООН дотримання бізнесом прав людини було виявлено потенційні та реальні можливості порушень трудових, економічних, екологічних та інших прав. На сьогодні, незважаючи на нагальну необхідність ведення оборонної війни проти чисельно великої армії російських загарбників, держава намагається реагувати на порушення українським бізнесом різноманітних прав людини. Для надання максимально об'єктивної оцінки якості такої роботи потрібні окремі глибокі дослідження. У відриві від оцінки якості загалом на п'яте

питання чекліста Данського інституту з прав людини можна відповісти позитивно.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Економічний і політичний розвиток держави, особливо невеликої, можливий у союзах із іншими державами. Вхідження нової держави, зокрема України, до складу ЄС можливе після максимально ретельного виконання Керівних принципів ООН з бізнесу і прав людини та інших міжнародних актів, спрямованих на захист громадянських, політичних, економічних, соціальних, екологічних, сімейних, культурних та інших прав. ЄС, попередники якого утворювалися як економічні союзи, велику увагу приділяє захисту економічних прав людини, а також дотриманню різних інших прав людини суб'єктами господарювання. В Україні в основному виконуються норми Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 р., Міжнародного пакту про громадянські й політичні права від 16 грудня 1966 р., Декларації МОП стосовно трудових прав громадян та враховуються положення більшості директив і регламентів ЄС. Україна перебуває на останніх рубежах до вступу в ОЕСР, дотримується її загальних і галузевих принципів та активно популяризує її діяльність. Вступ до ОЕСР має наблизити входження України до ЄС. Суб'єкти бізнесу і держава загалом дотримуються Керівних принципів ООН з питань бізнесу і прав людини в Україні, а з початку 2019 р. триває процес їх імплементації.

У публічному нормативному акті держави — Національній стратегії у сфері прав людини, затвердженій Указом Президента України від 24 березня 2021 р., а саме у параграфі 16 визначено забезпечення дотримання прав людини у процесі ведення господарської діяльності. Одним із поставлених завдань було впровадження в Україні Керівних принципів ООН з питань бізнесу і прав людини. У такий спосіб держава зробила офіційну заяву про підтримку Керівних принципів ООН.

Інформацію про Керівні принципи ООН з питань бізнесу і прав людини викладено на офіційному сайті омбудсмена України, на сайтах багатьох державних і місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, а також сайтах закладів освіти, наукових установ, громадських організацій. В Україні періодично проводяться наукові конференції, покли-

кані популяризувати Керівні принципи ООН з питань бізнесу і прав людини, а також навчання особливостям дотримання цих Керівних принципів ООН суб'єктами бізнесу, представниками центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Така робота здійснюється за підтримки іноземних партнерів України, громадських організацій, закладів освіти і наукових установ. Ба більше, Програмою розвитку ООН та іншими міжнародними і громадськими організаціями періодично проводиться моніторинг якості дотримання Керівних принципів ООН в Україні, а також ступінь захисту економічних та інших прав людини. У міру можливостей держава ре-

агує на негативні випадки, пов'язані з порушенням прав людини.

Отже, можна позитивно відповісти на кожне із п'яти питань з чекліста Данського інституту з прав людини стосовно оцінки готовності України до інтеграції у міжнародні союзи демократичних держав, зокрема через повну імплементацію Керівних принципів ООН з питань бізнесу і прав людини.

Наступне нормопроєктування щодо розроблення нового економічного законодавства в Україні має здійснюватися відповідно до вимог Керівних принципів ООН, загальних і галузевих принципів ОЕСР, міжнародних конвенцій із захисту економічних прав, директив і регламентів ЄС.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Горіна Г.О. Гармонізація національного законодавства у сфері туризму із законодавством Європейського Союзу. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 18. С. 49—54. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-8>
- Дорошенко Л.М. Оціночні поняття «розумна обачність» та «стандартна ділова практика» в корпоративному праві. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2024. № 2. С. 82—93. <https://doi.org/10.31558/2786-5835.2024.2.9>
- Zakharchenko A., Derevyanko B. On the implementation of OECD guidelines for corporate governance of state-owned enterprises in the legislation of Ukraine. *Economic and Law Paradigm of Modern Society*. 2020. Is. 1. P. 63—72. URL: <https://repository.ndippp.gov.ua/handle/765432198/253> (дата звернення: 18.04.2025).
- Коломієць П. Проблематика вдосконалення понятійного апарату в частині адаптації податкового законодавства України до стандартів ЄС. *Публічне право*. 2016. № 3 (23). С. 140—147. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2016_3_21 (дата звернення: 18.04.2025).
- Риндюк В.І., Кучинська О.Ю. Юридико-технічні аспекти адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2024. № 1. С. 177—183. <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2024-1-22>
- Кучинська О.Ю. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу: теоретичний та техніко-юридичний аспекти: дис. ... д-ра філос.: 081. Київ, 2024. 195 с. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/items/5671ea47-0c72-4dbc-876b-3d95fd3e007b> (дата звернення: 18.04.2025).
- Пашков В.М. Правове забезпечення імплементації законодавства ЄС щодо обігу лікарських засобів. *Медичне право*. 2016. № 2 (18). С. 55—62. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/12046> (дата звернення: 18.04.2025).
- Плотнікова М.В., Руденко Л.Д., Швагер О.А. Європейські стандарти захисту прав споживачів фінансових послуг. Суми: Сумський державний університет, 2023. 329 с.
- Плотнікова М.В. Вимоги до реклами фінансових послуг як складова захисту прав споживачів фінансових послуг у ЄС. *Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний вимір*: матеріали наук.-практ. круглого столу (м. Суми, 26 січ. 2024 р.). Суми, 2024. С. 51—55. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/94889> (дата звернення: 18.04.2025).
- Попович Т.Г. Зміна правових засад у сфері технічного регулювання в Україні відповідно до вимог ЄС. *Приватне право і підприємництво*. 2016. Вип. 16. С. 141—144.
- Попович Т.Г. Господарська діяльність в умовах дії Угоди про асоціацію України з ЄС. *Приватне право і підприємництво*. 2017. Вип. 17. С. 152—156.
- Teremetskyi V.I., Bodnar-Petrovska O.B., Dir I.Y., Petrenko A.A., Lien T.V. European Union's legal system: Essential features and tendencies of modern development. *Science of Law*. 2025. Vol. 2025. No. 1. P. 1—6. <https://doi.org/10.55284/sol.v2025i1.160>
- Myronova G., Batryn O., Teremetskyi V., Milevska A., Meniv L. Institution of Patient's Advance Directives in the Context of Ukraine's Aspirations for European Integration: Instituciyn de instrucciones anticipadas del paciente en el contexto de las aspiraciones de Ucrania para la integraciyn europea. *Political Questions*. 2023. Vol. 41. No. 79. P. 228—243. <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4179.15>
- Устименко В. Соціальний вимір стійкості: національні підходи та політика ЄС (порівняльно-правове дослідження). *Демографія та соціальна економіка*. 2024. Т. 58. № 4. С. 79—94. <https://doi.org/10.15407/dse2024.04.079>

15. Устименко В.А. Адаптація національного законодавства до права Європейського Союзу: основи, критерії, виміри стійкості. Київ: Академперіодика, 2025. 452 с. <https://doi.org/10.15407/akademperiodyka.534.452>
16. Перша основа Керівних принципів ООН — обов'язок держави захищати права людини. *Вебпортал ГО «Бізнес. Права людини», ГО «Центр Соціальна дія»*. URL: <https://www.bhr.org.ua> (дата звернення: 18.04.2025).
17. UN Doc. A/HRC/17/31, Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations “Protect, Respect and Remedy” Framework, 21 March 2011, unanimously endorsed by the United Nations Human Rights Council on 16 June 2011. URL: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Business/A-HRC-17-31_AEV.pdf (дата звернення: 18.04.2025).
18. Загальна декларація прав людини ООН від 10 грудня 1948 року. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 18.04.2025).
19. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: рішення Генеральної Асамблеї ООН від 16.12.1966. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (дата звернення: 18.04.2025).
20. Міжнародний пакт про громадянські й політичні права: рішення Генеральної Асамблеї ООН від 16.12.1966. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 18.04.2025).
21. OECD-FAO Guidance for Responsible Agricultural Supply Chains. *OECD/FAO*. Paris: OECD Publishing, 2016. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264251052-en>
22. Responsible business conduct for institutional investors: Key considerations for due diligence under the OECD Guidelines for Multinational Enterprises. *OECD*. 2017. URL: <https://mneguidelines.oecd.org/RBC-for-Institutional-Investors.pdf> (дата звернення: 18.04.2025).
23. OECD Due Diligence Guidance for Meaningful Stakeholder Engagement in the Extractive Sector. *OECD*. Paris: OECD Publishing, 2017. <https://doi.org/10.1787/9789264252462-en>
24. OECD Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct. *OECD*. 2018. URL: <https://mneguidelines.oecd.org/OECD-Due-Diligence-Guidance-for-Responsible-Business-Conduct.pdf> (дата звернення: 18.04.2025).
25. OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains in the Garment and Footwear Sector. *OECD*. Paris: OECD Publishing, 2018. <https://doi.org/10.1787/9789264290587-en>
26. Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо привілеїв, імунітетів та пільг, наданих Організації: Закон України від 07.07.1999 № 850-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 35. Ст. 301.
27. Про подання на ратифікацію Верховною Радою України Угоди (у формі обміну листами) між Урядом України та Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо приєднання до Декларації про міжнародні інвестиції і багатонаціональні підприємства, відповідних Рекомендацій та процедурних Рішень Ради Організації економічного співробітництва та розвитку: розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.06.2020 № 757-р. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/757-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 18.04.2025).
28. Про утворення міжвідомчої робочої групи щодо забезпечення функціонування Національного контактного пункту з питань сприяння наданню рекомендацій (керівних принципів) для багатонаціональних підприємств у рамках Декларації Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) про міжнародне інвестування та багатонаціональні підприємства: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 28.02.2018 № 283. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0283731-18#Text> (дата звернення: 18.04.2025).
29. Угода між Урядом України і Організацією економічного співробітництва та розвитку про відновлення дії МЕМОРАНДУМУ ПРО ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ між Урядом України і Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо поглиблення співробітництва. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966_001-21#Text (дата звернення: 18.04.2025).
30. Угода між Урядом України та Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо привілеїв, імунітетів і пільг, наданих організації та офісу організації в Україні. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966_001-22#Text (дата звернення: 18.04.2025).
31. Декларація МОП основних принципів та прав у світі праці (ухвалена Міжнародною конференцією праці на її вісімдесят шостій сесії в Женеві, 18 червня 1998 року). *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_260#Text (дата звернення: 18.04.2025).
32. Directive (EU) 2024/1760 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 on corporate sustainability due diligence and amending Directive (EU) 2019/1937 and Regulation (EU) 2023/2859 (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj> (дата звернення: 18.04.2025).
33. Про Національну стратегію у сфері прав людини: Указ Президента України від 24.03.2021 № 119/2021. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119/2021#Text> (дата звернення: 18.04.2025).

Надійшла 21.04.2025

REFERENCES

- Horina H.O. Harmonizatsiia natsionalnoho zakonodavstva u sferi turyzmu iz zakonodavstvom Yevropeiskoho Soiuzu. *Ekonomika i suspilstvo*. 2018. Vyp. 18. P. 49-54. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-8> [in Ukrainian].
- Doroshenko L.M. Otsinochni poniattia "rozumna obachnist" ta "standartna dilova praktyka" v korporatyvnomu pravi. *Pravnychi chasopys Donetskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stusa*. 2024. No. 2. P. 82-93. <https://doi.org/10.31558/2786-5835.2024.2.9> [in Ukrainian].
- Zakharchenko A., Derevyanko B. On the implementation of OECD guidelines for corporate governance of state-owned enterprises in the legislation of Ukraine. *Economic and Law Paradigm of Modern Society*. 2020. Is. 1. P. 63-72. URL: <https://repository.ndipp.gov.ua/handle/765432198/253>
- Kolomiiets P. Problematyka vdoskonalennia poniatiinoho aparatu v chastyni adaptatsii podatkovoho zakonodavstva Ukrainy do standartiv YeS. *Publichne pravo*. 2016. No. 3 (23). P. 140-147. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2016_3_21 [in Ukrainian].
- Ryndiuk V.I., Kuchynska O.Iu. Yurydyko-tekhichni aspekty adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. 2024. No. 1. P. 177-183. <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2024-1-22> [in Ukrainian].
- Kuchynska O.Iu. Adaptatsiia zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu: teoretychnyi ta tekhniko-yurydychnyi aspekty: dys. ... d-ra filos.: 081. Kyiv, 2024. 195 p. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/items/5671ea47-0c72-4dbc-876b-3d95fd3e007b> [in Ukrainian].
- Pashkov V.M. Pravove zabezpechennia implementatsii zakonodavstva YeS shchodo obihu likarskykh zasobiv. *Medychne pravo*. 2016. No. 2 (18). P. 55-62. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/12046> [in Ukrainian].
- Plotnikova M.V., Rudenko L.D., Shvaher O.A. Yevropeiski standarty zakhystu prav spozhyvachiv finansovykh posluh. Sumy: Sumskiy derzhavnyi universytet, 2023. 329 p. [in Ukrainian].
- Plotnikova M.V. Vymohy do reklamy finansovykh posluh yak skladova zakhystu prav spozhyvachiv finansovykh posluh u YeS. *Pravove rehuliuвання finansovykh posluh: natsionalnyi, yevropeyskyi, hlobalizatsiyni vymiry: materialy nauk.-prakt. kruhloho stolu (m. Sumy, 26 sich. 2024 r.)*. Sumy, 2024. P. 51-55. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/94889> [in Ukrainian].
- Popovych T.H. Zmina pravovykh zasad u sferi tekhnichnoho rehuliuвання v Ukraini vidpovidno do vymoh YeS. *Pryvatne pravo i pidpriemnytstvo*. 2016. Vyp. 16. P. 141-144 [in Ukrainian].
- Popovych T.H. Hospodarska diialnist v umovakh dii Uhody pro asotsiatsiiu Ukrainy z YeS. *Pryvatne pravo i pidpriemnytstvo*. 2017. Vyp. 17. P. 152-156 [in Ukrainian].
- Teremetskyi V.I., Bodnar-Petrovska O.B., Dir I.Y., Petrenko A.A., Lien T.V. European Union's legal system: Essential features and tendencies of modern development. *Science of Law*. 2025. Vol. 2025, No. 1. P. 1-6. <https://doi.org/10.55284/sol.v2025i1.160>
- Myronova G., Batryn O., Teremetskyi V., Milevska A., Meniv L. Institution of Patient's Advance Directives in the Context of Ukraine's Aspirations for European Integration: Instituciyn de instrucciones anticipadas del paciente en el contexto de las aspiraciones de Ucrania para la integraciyn europea. *Political Questions*. 2023. Vol. 41, No. 79. P. 228-243. URL: <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/41016>
- Ustymenko V. Sotsialnyi vymir stiikosti: natsionalni pidkhody ta polityka YES (porivnialno-pravove doslidzhennia). *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*. 2024. Vol. 58, No. 4. P. 79-94. <https://doi.org/10.15407/dse2024.04.079> [in Ukrainian].
- Ustymenko V.A. Adaptatsiia natsionalnoho zakonodavstva do pra va Yevropeiskoho Soiuzu: osnovy, kryterii, vymiry stiikosti. Kyiv: Akademperiodyka, 2025. 452 p. <https://doi.org/10.15407/akademperiodyka.534.452> [in Ukrainian].
- Persha osnova Kerivnykh pryntsyipiv OON — oboviazok derzhavy zakhyshchaty prava liudyny. *Vebportal HO «Biznes. Prava liudyny», HO «Tsentrl Sotsialna diia»*. URL: <https://www.bhr.org.ua> [in Ukrainian].
- UN Doc. A/HRC/17/31, Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations "Protect, Respect and Remedy" Framework, 21 March 2011, unanimously endorsed by the United Nations Human Rights Council on 16 June 2011. URL: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Business/A-HRC-17-31_AEV.pdf
- Zahalna deklaratsiia prav liudyny OON vid 10 hrudnia 1948 roku. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015 [in Ukrainian].
- Mizhnarodnyi pakt pro ekonomichni, sotsialni i kulturni prava: rishennia Heneralnoi Asamblei OON vid 16 hrudnia 1966 roku. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042 [in Ukrainian].
- Mizhnarodnyi pakt pro hromadianski y politychni prava: rishennia Heneralnoi Asamblei OON vid 16 hrudnia 1966 roku. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043 [in Ukrainian].
- OECD-FAO Guidance for Responsible Agricultural Supply Chains. *OECD/FAO*. Paris: OECD Publishing, 2016. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264251052-en>

22. Responsible business conduct for institutional investors: Key considerations for due diligence under the OECD Guidelines for Multinational Enterprises. *OECD*. 2017. URL: <https://mneguidelines.oecd.org/RBC-for-Institutional-Investors.pdf>
23. OECD Due Diligence Guidance for Meaningful Stakeholder Engagement in the Extractive Sector. *OECD*. Paris: OECD Publishing, 2017. <https://doi.org/10.1787/9789264252462-en>
24. OECD Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct. *OECD*. 2018. URL: <https://mneguidelines.oecd.org/OECD-Due-Diligence-Guidance-for-Responsible-Business-Conduct.pdf>
25. OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains in the Garment and Footwear Sector. *OECD*. Paris: OECD Publishing, 2018. <https://doi.org/10.1787/9789264290587-en>
26. Pro ratyfikatsiiu Uhody mizh Kabinetom Ministriv Ukrainy ta Orhanizatsiieiu ekonomichnoho spivrobitnytstva ta rozvytku shchodo pryvileiv, imunitetiv ta pilh, nadanykh Orhanizatsii: Zakon Ukrainy vid 07.07.1999 № 850-XIV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1999. No. 35. St. 301 [in Ukrainian].
27. Pro podannia na ratyfikatsiiu Verkhovnoiu Radoiu Ukrainy Uhody (u formi obminu lystamy) mizh Uriadom Ukrainy ta Orhanizatsiieiu ekonomichnoho spivrobitnytstva ta rozvytku shchodo pryiednannia do Deklaratsii pro mizhnarodni investysii i bahatonatsionalni pidpriemstva, vidpovidnykh Rekomendatsii ta protsedurnykh Rishen Rady Orhanizatsii ekonomichnoho spivrobitnytstva ta rozvytku: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25.06.2020 No. 757-r. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/757-2020-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
28. Pro utvorennia mizhvidomchoi robochoi hrupy shchodo zabezpechennia funktsionuvannia Natsionalnoho kontaktynoho punktu z pytan spriannia nadanniu rekomendatsii (kerivnykh pryntsyviv) dlia bahatonatsionalnykh pidpriemstv u ramkakh Deklaratsii Orhanizatsii ekonomichnoho spivrobitnytstva ta rozvytku (OESR) pro mizhnarodne investuvannia ta bahatonatsionalni pidpriemstva: nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy vid 28.02.2018 No. 283. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0283731-18#Text> [in Ukrainian].
29. Uhoda mizh Uriadom Ukrainy i Orhanizatsiieiu ekonomichnoho spivrobitnytstva ta rozvytku pro vidnovlennia dii MEMORANDUMU PRO VZAIEMOROZUMINNIA mizh Uriadom Ukrainy i Orhanizatsiieiu ekonomichnoho spivrobitnytstva ta rozvytku shchodo pohlyblennia spivrobitnytstva. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966_001-21#Text [in Ukrainian].
30. Uhoda mizh Uriadom Ukrainy ta Orhanizatsiieiu ekonomichnoho spivrobitnytstva ta rozvytku shchodo pryvileiv, imunitetiv i pilh, nadanykh orhanizatsii ta ofisu orhanizatsii v Ukraini. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966_001-22#Text [in Ukrainian].
31. Deklaratsiia MOP osnovnykh pryntsyviv ta prav u sviti pratsi (ukhvalena Mizhnarodnoiu konferentsiieiu pratsi na yii visimdesiat shostii sesii v Zhenevi, 18 chervnia 1998 roku). *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_260#Text [in Ukrainian].
32. Directive (EU) 2024/1760 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 on corporate sustainability due diligence and amending Directive (EU) 2019/1937 and Regulation (EU) 2023/2859 (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj>
33. Pro Natsionalnu stratehiu u sferi prav liudyny: Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 24.03.2021 No. 119/2021. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119/2021#Text> [in Ukrainian].

Received 21.04.2025

Volodymyr USTYMENKO,

Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine,
Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine,
Honored Lawyer of Ukraine, Dr. Sci. (Law), Professor, Director
State Organization “V. Mamutov Institute of Economic
and Legal Research of the National Academy of Sciences of Ukraine”, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-1094-422X

Bogdan DEREVYANKO,

Dr. Sci. (Law), Professor, Leading Researcher Department of economic and legal research
on economic security problems State Organization “V. Mamutov Institute of Economic
and Legal Research of the National Academy of Sciences of Ukraine”, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-7408-8285

FOCUS OF NORMATIVE DRAWING ON THE IMPLEMENTATION OF THE UN GUIDING PRINCIPLES ON BUSINESS AND HUMAN RIGHTS: SELF-ANALYSIS USING THE DANISH INSTITUTE FOR HUMAN RIGHTS CHECKLIST

The article aims to provide an assessment of Ukraine’s readiness for integration into international unions of democratic states, with a determination of the prospects for continuing regulatory development in Ukraine. For more than two decades, Ukraine has been seeking EU membership. But to do so, it must first demonstrate its conscientious adherence to the UN Guiding Principles on Business and Human Rights. The Danish Institute for Human Rights has developed a five-question checklist for states to self-assess their membership in influential economic and political organizations. The analysis conducted in the article showed that the state of compliance with economic and other human rights in the legal system of Ukraine by the majority of central and local executive bodies, local self-government, and business entities allows us to answer all five questions positively. Thus, the Constitution and many regulatory acts take into account the provisions of the UN Universal Declaration of Human Rights, the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights of December 16, 1966, and the International Covenant on Civil and Political Rights. Ukrainian business entities adhere to the principles of the OECD and ILO declarations. When drafting regulations, the provisions of EU directives and regulations are taken into account. It is shown that Ukraine supports the UN Guiding Principles, in particular in paragraph 16 of the National Strategy in the Field of Human Rights, approved by the Decree of the President of Ukraine on March 24, 2021. The UN Guiding Principles are popularized in Ukraine by posting them on the official website of the Ombudsman of Ukraine, websites of executive authorities, public organizations, educational institutions, and research institutions. Also, scientific activities are being carried out in Ukraine aimed at finding ways to better comply with the UN Guiding Principles and faster entry into the OECD and the EU; training is being carried out for state and local officials and business representatives on the subject of compliance with economic human rights. It is indicated that despite the difficult situation, Ukraine is constantly “working on mistakes”, that is, restoring human rights violated by the state or business. It is concluded that the next regulatory drafting towards the development of new economic legislation in Ukraine should be carried out through compliance with the requirements of the UN Guiding Principles, general and sectoral principles of the OECD, international conventions on the protection of economic rights and EU directives and regulations.

Keywords: normative drafting, European Union, Organization for Economic Cooperation and Development, UN Guiding Principles on Business and Human Rights, Danish Institute for Human Rights, legislation, civil society, international treaty, declaration, convention, directive.